

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หาทางเลือกในการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย โดยนำเทคนิควิจัย EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) มาประยุกต์ใช้ในการเก็บข้อมูลกับการวิจัยปัจจุบัน โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. การสรุปผลข้อมูล

1. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ก. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเลือกผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการตามเกณฑ์ดังนี้

1. สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าปริญญาตรีขึ้นไป
2. เป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัยและมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องสันติภาพหรือ
3. เป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์สอนในมหาวิทยาลัยมาแล้ว และมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องสันติภาพ หรือ
4. เป็นผู้ที่มีผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องสันติภาพเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ หรือ
5. เป็นผู้ที่มีบทบาทร่วมอยู่ในกลุ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมและแสวงหาแนวทางสร้างเสริมสันติภาพ

ข. ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด 2 ท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ ลินลารัตน์ อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นผู้เริ่มเสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญโดยใช้วิธี Snowball ท่านละ 5 ชื่อ ตามเกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน ทั้ง 10 ท่าน นั้น เสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์อีกท่านละ 5 ชื่อ ให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอชื่อต่อไปเรื่อย ๆ จนได้รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นกลุ่มใหญ่มาพอแล้ว จึงคัดเลือกรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยดูจากความคิดที่ถูกเสนอชื่อจากมากไปหาน้อยให้ได้ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 20 คน และเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมอีก 3 คน (ดูรายชื่อในภาคผนวก หน้า 106)

ค. ผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการทั้ง 20 คน ดังกล่าว เพื่อถามความสมัครใจ ขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้ง เข้าชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเองเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ ความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัยรวมทั้งวิธีการแต่ละขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการเสนอชื่อดังกล่าวทราบ ปรากฏว่าได้ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 20 คน ในการสัมภาษณ์รอบที่ 1 (ดูรายชื่อในภาคผนวก หน้า 104-105)และมีผู้เชี่ยวชาญที่ยังร่วม เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 จำนวน 18 คน

จากการศึกษาเทคนิคเดลฟาย เกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญนั้น แมคมิลแลนด์ (อ้างถึงใน เกษม บุญอ่อน 2522 : 27-28) ได้เสนอผลวิจัยเกี่ยวกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยเดลฟาย พบว่า หากมีผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมากและจะ เริ่มมีค่าคงที่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความ เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามดังกล่าว เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สามารถสนอง วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ได้

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำแนก ผู้เชี่ยวชาญเป็นนักวิชาการด้านต่าง ๆ ตามความสามารถตามสาขาวิชาที่สอน

ตารางที่ 1 แสดงการจำแนกนักวิชาการตามความสามารถ ตามสาขาวิชาที่สอน

นักวิชาการ	จำนวนคน
1. ด้านการศึกษา	4
2. ด้านรัฐศาสตร์	2
3. ด้านสังคมวิทยา	2
4. ด้านปรัชญา	2
5. ด้านเศรษฐศาสตร์	1
6. ด้านการสื่อสารมวลชน	1
7. ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	1
8. ด้านวิศวกรรมศาสตร์	1
9. อื่น ๆ	
นักคิด นักเขียน นักวิจารณ์	2
พระสงฆ์ (ด้านการศึกษา ปรัชญา)	1
อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัย	3
รวม	20

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามกระบวนการวิจัยที่ใช้เทคนิค EDFR และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บข้อมูลทั้งหมด 2 รอบ คือ สัมภาษณ์รอบที่ 1 และ ตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 ตามขั้นตอนดังนี้

ก. ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากหนังสือ วารสาร เอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับ สันติภาพ สันติศึกษา และหลักสูตรของมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางประกอบการศึกษาขั้นต้น

จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้กำหนดกรอบ (frame) อย่างไม่เป็นทางการ สำหรับไว้ใช้ตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุม เนื้อหามากที่สุดไว้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพ
2. แนวคิดเกี่ยวกับสันติศึกษา
3. ทางเลือกในการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย
 - ก. จุดมุ่งหมายของการจัดสันติศึกษา
 - ข. เนื้อหาสาระ
 - ค. กระบวนการเรียนการสอน
 - ง. ผู้สอน
 - จ. การจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

โดยการตั้งคำถามเตรียมไว้ล่วงหน้า เช่น

"ความหมายของสันติภาพ และสันติศึกษาในทัศนะของท่าน"

"จุดมุ่งหมายของการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ควรจะตั้งไว้อย่างไร"

"เนื้อหาสาระของความรู้ที่เกี่ยวกับสันติภาพซึ่งท่านคิดว่าควรจัดให้ผู้เรียนในระดับนี้"

เมื่อได้กรอบในการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยเตรียมตัวเก็บข้อมูลรอบที่ 1 คือ สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ โดยการจดบันทึกและใช้เทปบันทึกเสียงบันทึกรายละเอียดและสรุปประเด็น

ข. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ เข้าชี้แจงด้วยตนเอง เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัย พร้อมทั้งนัดหมาย วัน และ เวลาในการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์รอบที่ 1 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนด้วยตนเอง โดยขอให้ผู้เชี่ยวชาญพูดถึงทางเลือกในการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ที่คิดว่าจะนำมาปฏิบัติ ดำเนินการได้และเหมาะสมกับสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยในสังคมไทย

วิธีการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดและไม่ชี้นำ (Non - directive Open-ended) และเป็นแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) คือ มีการเตรียมหัวข้อหรือประเด็นการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นกรอบ (Frame) อย่างไม่เป็นทางการไว้ล่วงหน้า ซึ่งการสัมภาษณ์ตามกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือทั้งด้านความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ด้วย (จุมพล พูลภัทรชีวิน 2530 : 23-24) การสัมภาษณ์จะเป็นโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์พูดและอภิปรายได้อย่างอิสระในทุกเรื่อง ทุกความคิดที่เขาคิดว่าสำคัญ และสัมพันธ์กับปัญหาที่ทำการวิจัย การสัมภาษณ์จะหลีกเลี่ยงการยึดหลักเกณฑ์ตายตัวที่แน่นอน แต่จะเป็นการสัมภาษณ์แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Interview) ระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่พอใจในคำให้สัมภาษณ์ของตนก็สามารถที่จะแก้ไขได้ตลอดเวลา ถ้าผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์ให้ข้อคิดเห็นที่น่าสนใจนอกเหนือจากกรอบที่ไม่เป็นทางการที่ใช้สัมภาษณ์ ก็จะต้องเก็บรวบรวมมาเพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้ได้ทางเลือกให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และผู้วิจัยก็อาจจะถามเพิ่มเติมในบางเรื่องที่คุณเชี่ยวชาญไม่ได้กล่าวถึง ในขณะที่ดำเนินการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะสรุปประเด็นสำคัญเป็นช่วง ๆ ให้ผู้เชี่ยวชาญฟังเพื่อยืนยันและ/หรือแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับใจความที่ให้ผู้สัมภาษณ์ให้ถูกต้องตามความต้องการของผู้เชี่ยวชาญได้ตลอดเวลา การสรุปสะสม (Cumulative Summarization) นี้จะกระทำซ้ำ ๆ ตลอดการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 1 ประมาณ 3 เดือน (ใช้เวลาสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญคนละ $1\frac{1}{2}$ ชั่วโมง ถึง 2 ชั่วโมง จนครบ 23 คน

ค. ผู้วิจัยรวบรวมคำตอบจากการสัมภาษณ์ในรอบที่ 1 แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดเข้าเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ โดยการพยายามคงรูปภาษา ส่วนวนเดิม ใจความสำคัญของข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูล แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็น เกี่ยวกับทางเลือกในการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย โดยสร้างเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับที่ครอบคลุมคำตอบทุกกรณีที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพ	จำนวน	10 ข้อ
2. แนวคิดเกี่ยวกับสันติศึกษา	จำนวน	10 ข้อ
3. ทางเลือกในการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย		

ก. จุดมุ่งหมายของการจัดสันติศึกษา	จำนวน	3 ข้อ
ข. เนื้อหาสาระ	จำนวน	7 ข้อ
ค. กระบวนการเรียนการสอน	จำนวน	6 ข้อ
ง. ผู้สอน	จำนวน	10 ข้อ
จ. การจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย	จำนวน	5 ข้อ

เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 ซึ่งมีทั้งหมด 51 ข้อ เสร็จแล้ว ได้เสนอให้ อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นนำไปตรวจความตรงตามเนื้อหา ความครอบคลุมและการใช้ภาษาสื่อความ เข้าใจกับนักวิชาการ 3 ท่าน ได้แก่

รองศาสตราจารย์ ดร.โคทม อาริยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ รัชชกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พทุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์

และนำข้อ เสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ เหมาะสมยิ่งขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยนำ แบบสอบถาม ไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ให้นำหนักคะแนน โดยการพิจารณาจัด อันดับความสำคัญของข้อความแต่ละข้อที่ท่าน เห็นด้วยว่าเป็นแนวคิด ทางเลือกที่ควรจะนำไป ปฏิบัติมากน้อย เพียงใดของข้อความนั้น ๆ ทุกข้อความ

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทั้ง 18 ชุด ด้วยตนเอง และเก็บรวบรวมกลับมาได้ทั้งหมด 18 ชุด รวมเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 2 ประมาณ 1 เดือน

ง. จากคำตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำมากำหนดหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าที่สี่ยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อ คำถามแล้วได้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน (Consensus) ของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยจึงแปลผลจาก คำตอบในแบบสอบถามรอบนี้ สรุปเป็นทางเลือกในการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ตามทัศนะของนักวิชาการ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ก. มัธยฐาน (Median)

จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 สเกลนั้น ผู้วิจัยได้ให้นำหนัก คะแนน เป็น 5 ระดับดังนี้

5	หมายถึง	ข้อความนั้นท่านเห็นด้วย	มากที่สุด
4	หมายถึง	ข้อความนั้นท่านเห็นด้วย	มาก
3	หมายถึง	ข้อความนั้นท่านเห็นด้วย	ปานกลาง
2	หมายถึง	ข้อความนั้นท่านเห็นด้วย	น้อย
1	หมายถึง	ข้อความนั้นท่านเห็นด้วย	น้อยที่สุด

ค่ามัธยฐานที่คำนวณได้จากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการ แผลความหมายตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นควรนำมาปฏิบัติ น้อยที่สุด

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 1.50 ถึง 2.49 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นควรนำมาปฏิบัติ น้อย

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 2.50 ถึง 3.49 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นควรนำมาปฏิบัติปานกลาง

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 3.50 ถึง 4.49 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นควรนำมาปฏิบัติให้มาก

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นควรนำมาปฏิบัติมากที่สุด

ข. พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

ผู้วิจัยคำนวณหาค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ที่ 3 ถ้าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ของข้อความใดมีค่าตั้งแต่ 1.50 ลงมา แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน (Consensus) ถ้าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความใดมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน

ค. ฐานนิยม (Mode)

ผู้วิจัยหาค่าฐานนิยมของแต่ละข้อความดังนี้ คือ

หาความถี่ของระดับคะแนนจาก 1 ถึง 5 สำหรับแต่ละข้อความ และถ้าระดับคะแนนใดที่มีความถี่สูงสุดถือเป็นค่าฐานนิยมของข้อความนั้น ในกรณีที่ความถี่สูงสุดของระดับคะแนนนั้นอยู่ติดกันจะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้งสองนั้น เป็นฐานนิยมของข้อความนั้น แต่สำหรับกรณีที่มีความถี่ของคะแนนสูงในระดับเท่ากัน แต่ระดับคะแนนไม่ได้อยู่ติดกันจะถือว่า ระดับคะแนนของข้อความ "ที่มีความถี่เท่ากันทั้งสองนั้น เป็นฐานนิยม (Glass and Stanley 1970: 58-59)

4. การสรุปผลข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเอาข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความ เห็นสอดคล้องกันทั้งในแง่ของมัธยฐานที่มีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมไม่เกิน 1 มาสรุปเป็นความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับทางเลือกในการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย โดยนำเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวมในด้าน แนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพ แนวคิดเกี่ยวกับสันติศึกษา จุดมุ่งหมายของการจัดสันติศึกษา เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน ผู้สอน และการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย